

אין בין המודר פרק רביעי נדרים רש"י

ס"א מ"י פ"ב מהל'
מקנה ע"ג ה"ל כ"ב

דחי אמרין הכי אהו למימד דכי לא חזר בו גמי וזכה בו אחר לא מהפקרא קא זכי דכיון דמקמי דליזי ביה היה יכול מפקיר לחזור בו אלא בדרושיה הוא קאי ומגלא שאין זה זוכה מן ההפקר אלא מקבל מתנה וקא כברי דמחייב במעשר ואהו לעשורי ממקום אחר עליו והוא ליה מן החיוב על הפטור, ומגלא על מקום אחר והוא ליה מן הפטור על החיוב, להכי תקון שלאחר שלשה ימים לא יהא יכול לחזור בו כי הכי דמדרבנן לאו הפקר: אי הכי אפי' מיום ראשון לאו הפקר. כלומר הוא לן לתקוני דעפ' מיום ראשון לאו הפקר מהאי טעמא גופיה ומ"ש ט"ג ג' מאחר ג' ומפקרין אחר רבא מפני הרמאין דמפקרין והדרין בהון כלומר שאפילו מתחלתן אינן מפקרין אלא כדי שיחזרו בהן ומגלא שאין הפקר הפקר אלא הערמה בלבד ולפיכך כל ג' העמידו דבריהם על דין תורה אבג לאחר ג' לוכא למיחס להכי כדפרישית לעיל ואין ה"כ דהאי טעמא מפני הרמאין כי מוקמינן גמי בריש שמעתינן רישא רבנן לריכין ליה כדפרישית לעיל אלא דכיון דהשאה דייקא טפי ברישא כי הכי דלפסק דתיקון כרבי יוסי מפרש לה גמי לאחי טעמא ואין ה"כ דכי הכי דלריכין ליה לרבי יוסי כדי להעמידו על דין תורה לריכין ליה גמי לרבנן לאפוקי מדין תורה ולתקוני: ופרכי' אכל דאורייתא לאו הפקר ודלמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור. אמרנאן ואילך אין יכול לחזור בו פריך דקאמר דהי דמדינא לרבי יוסי יכול לחזור בו ולא היה הפקר תקון רבנן דליהוי הפקר ובודאי שחייבוהו במעשר כיון דמאורייתא לאו הפקר דהיינו שהיו יכולים לפטרו *משום דהפקר ב"ד היה הפקר אפילו הכי לא ברו חכמים להקל ולפטור מן המעשר מה שהוא חיוב בו מן התורה וכיון שכן איכא למיחס דלמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור דאמר וזכה זה ודחי כיון שזכינו חכמים במה שזכיתו הפקר גמור היה וחזרה דלידך מדינא לא כלום הוא וזה שחייבונו במעשר אינו אלא מדבריהם מפני גזירת הרמאים ששמעו חזרתו ומשבו שהיתה חזרה ואינה כלום שאילו כן היאך זכינו בהפקרו ואחי לעשורי מדבר זה שהוא סבור שיהא פטור על דבר אחר שהוא פטור מן הדבר כגון חמין שגדלו בענין שאינו נקוב וסבור הוא דליהוי פטור מן מדרבנן וליהוי דמחי דזכי ביה וזכה מדאורייתא מחייב דכיון דחזרתו דמפקיר מהניא מדינא גמלא שאין זה זוכה מן ההפקר וכי מעשר מפירות הללו על אותן של ענין שאינו נקוב הוא ליה מעשר מן החיוב על הפטור ובדין הוא דהוא מני למיפקר דילמא אחי לעשורי מן הפטור על החיוב כלומר מפירות של ענין שאינו נקוב על זה והדא מנייהו נקט ובמאי דמפקרין גמי מיפקרין כולהו פירכי דאמר' כי מעשרת עשר מיניה וזכיה כלומר לא תעשר ממנו על מקום אחר ולא ממקום אחר עליו אלא עשר מיניה: ומיתביי המפקיר את כרמו ושאר עמך ובלרו ויבא בפטר ובעוללות ובשכחה ובפאה. משום דלע"ג דהפקר פטור מטובה וכדאמר' בעלמא (שנה דף ס"ח) גשמר למטוטי הפקר אפי' הכי משום דבטולה הני כתיב תעוב יתירא מחייב בהו כל היכא שהחייב בו הוא עלמא והכי איכא בפ' הגזול (ג' דף ז'): ופטור מן המעשר. דכיון דלא כתיב במעשר תעוב יתירא לא שגא הוא ולא שגא אחר פטור: בשלמא לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה: כלומר דלע"ג דתקון רבנן דתוך שלשה ימים יכול לחזור בו וכיון שכן כי זכה בה הוא מחייב במעשר מדרבנן אפילו הכי כי אחייהו הכי אפיר דפטור דקאמר מדאורייתא קתני אכל מדרבנן אין הכי גמי דמחייב: אלא לריש לקיש. דמוקים לה לאידך כר' יוסי הכי דאפשר דיתיהו אליבניה דהא לרבי יוסי כיון דאמר דמפקיר יכול לחזור בו מדינא עד דלתי לרשות וזכה כשהשכים זה ובלרו אמאי פטור דכיון דלא פריש הוא וזכה בו מן ההפקר נמוא דמהיה קא דרביה ומגלא שמשלו ברו ולא מן ההפקר דהיינו דסבירא ליה לרבי יוסי דלתי גמי מני זכי בתורת הפקר מהפקירא דנפשיה גמי מוילי כשפירש אכל כשבלר סתם סבירו לחזור בו עלו הוא בורר: אמר אך כי אמרי אלא לרבי יוסי הא רבנן היא. כלומר דהיינו דלידך ברייתא מוקים לה כולה כרבי יוסי על כרחיך הא רבנן היא ולא רבי יוסי: ואיבעית

ודלמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור
ומן הפטור על החיוב: דאמר' ליה כי מעשרת
עשר מיניה וזכיה ביה: *המפקיר את כרמו
ורשור עמו ובעוללות
ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר בשלמא
לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה
א"ל לריש לקיש אמאי פטור מן המעשר?
אמר לך כי אמרי אלא לר' יוסי, הא רבנן היא
איבעית

ודלמא אחי לעשורי מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור. דכיון דאמרת דכל שלשה ימים לאו הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואמרין ליה דליתרום הא דהפקיר, סבר דהפקיר ודחי מדאורייתא הוי הפקר פטור ולא פטור מן החיוב ומעשר אלא מדרבנן הוא דמחייב לאפירוש מפי הרמאין ואהו לעשורי מן החיוב על הפטור דילמא אחי ליה ענין שאינו נקוב דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא דלא קרינא ביה היולא השדה ואמר: האי מדרבנן ואחי מדרבנן ומפריש מהאי הפקר אחי ענין שאינו נקוב והתורה אהרה ורמאיתו ממנו מן החיוב על הפטור ולא מן הפטור על החיוב (ה) מפני שגראה כפורה תרומה כאלהם זה שפודה הקדשו במטות ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם הלכך אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף ומ"מ אם תרום מזה על זה שלא מן המוקף תרומה הואיל שזה זה חייב הוא (ל"ג) אם אמרת דמכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדרבנן הוי הפקר אכל מדאורייתא לא הוי הפקר השאה גמי אחי מיניה חורבא דהאי מפקיר סבר אפילו מדאורייתא הוי הפקר ואחי דמחייב תרומה ומעשר מדרבנן הוא ואחי לאפירוש מן הפטור על החיוב. ע"ל דילמא אחי לאפירוש מן החיוב על הפטור דאם היו מאה כרוין ג' של חיוב וממשיס של פטור והפריש מן החיוב על הפטור כור דהשאה מפקע ליה להאזא כור מתורת חלה ואחי מיניה חורבא לעולם: לא אחי לדי תקלה דאמר' ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וזכיה: מיניבי הפסקיר את כרמו ושאר עמך ובלרו. וזכה ביה אינה עלמו: מיבי כרעט ועוללות. כמו משאר כרם: ופטור מן המעשר. דתשבינן ליה הפקר ואדכי מיחייב (ג) להאי טפי ממעשר דכתיב בהו תעוב יתירא כדאמרין ב"ב בפדק הגזול (דף ז'). שאני פטר דכתיב ביה "תעוב יתירא" דכתיב "אמר אל הכהנים" וחי "בדושים תהיו" דמשמע אפילו דהפקר חייב אכל במעשר דלא כתיב ביה "תעוב יתירא" פטור מדאורייתא אכל מדרבנן חייב: בשלמא לעולא. דמוקים לברייתא דלעיל דקתני "כל ג' ימים יכול לחזור בו" דמדאורייתא הוי הפקר אפי' דלא אחי לרשות וזכה אכל רבנן הוא דאמר דלא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין הא גמי דתיב הכא פטור ממעשר והוי הפקר, דאורייתא קאמר, אכל מדרבנן חייב מפני הרמאין: אלא לריש לקיש. דמוקים לה לברייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי דאמר ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא (ג) (אחרי ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן דגזרו שלא תשתכח תורת הפקר, ואמאי אם בלרו למתק פטור מן המעשר האמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים: אפר לך ר"ל כי אמרי אלא לרבי יוסי. אכל רק דקתני ולשאר השכים ובלרו פטור מן המעשר (ד) (רבנן היא). דאמרי במתניתין לאלתר הוי הפקר אפי' דלא אחי לרשות וזכה: ואיבעית

חולץ קלה תמורה ג'
כ"ב כ"א. וז' מה נ"ל

תוספות

ודלמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור. לפרי' דתוך שלשה לאו הפקר ולעולא פריך דמוקי לה כרבינן דלמתי לעיל דמדאורייתא הוי הפקר ומדרבנן הוא חייב במעשר וכן נסיפא עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו ואם כן אחי לעשורי מן החיוב על הפטור אלא לפיכך פריך למחוייב כיון דמדאורייתא הוי הפקר * ומעשר מיניה וזכיה: והמפקיר כרמו ולמחר פטור מן המעשר. ובלרו ויבא בפטר ובעוללות ובשכחה ובפאה. משום דלע"ג דהפקר פטור מטובה וכדאמר' בעלמא (שנה דף ס"ח) גשמר למטוטי הפקר אפי' הכי משום דבטולה הני כתיב תעוב יתירא מחייב בהו כל היכא שהחייב בו הוא עלמא והכי איכא בפ' הגזול (ג' דף ז'): ופטור מן המעשר. דכיון דלא כתיב במעשר תעוב יתירא לא שגא הוא ולא שגא אחר פטור: בשלמא לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה: כלומר דלע"ג דתקון רבנן דתוך שלשה ימים יכול לחזור בו וכיון שכן כי זכה בה הוא מחייב במעשר מדרבנן אפילו הכי כי אחייהו הכי אפיר דפטור דקאמר מדאורייתא קתני אכל מדרבנן אין הכי גמי דמחייב: אלא לריש לקיש. דמוקים לה לאידך כר' יוסי הכי דאפשר דיתיהו אליבניה דהא לרבי יוסי כיון דאמר דמפקיר יכול לחזור בו מדינא עד דלתי לרשות וזכה כשהשכים זה ובלרו אמאי פטור דכיון דלא פריש הוא וזכה בו מן ההפקר נמוא דמהיה קא דרביה ומגלא שמשלו ברו ולא מן ההפקר דהיינו דסבירא ליה לרבי יוסי דלתי גמי מני זכי בתורת הפקר מהפקירא דנפשיה גמי מוילי כשפירש אכל כשבלר סתם סבירו לחזור בו עלו הוא בורר: אמר אך כי אמרי אלא לרבי יוסי הא רבנן היא. כלומר דהיינו דלידך ברייתא מוקים לה כולה כרבי יוסי על כרחיך הא רבנן היא ולא רבי יוסי: ואיבעית

פ"י הרא"ש

ודלמא אחי לעשורי מן החיוב על הפטור. דכיון דאמרת דכל שלשה ימים לאו הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואמרין ליה דליתרום הא דהפקיר, סבר דהפקיר ודחי מדאורייתא הוי הפקר פטור ולא פטור מן החיוב ומעשר אלא מדרבנן הוא דמחייב לאפירוש מפי הרמאין ואהו לעשורי מן החיוב על הפטור דילמא אחי ליה ענין שאינו נקוב דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא דלא קרינא ביה היולא השדה ואמר: האי מדרבנן ואחי מדרבנן ומפריש מהאי הפקר אחי ענין שאינו נקוב והתורה אהרה ורמאיתו ממנו מן החיוב על הפטור ולא מן הפטור על החיוב (ה) מפני שגראה כפורה תרומה כאלהם זה שפודה הקדשו במטות ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם הלכך אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף ומ"מ אם תרום מזה על זה שלא מן המוקף תרומה הואיל שזה זה חייב הוא (ל"ג) אם אמרת דמכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדרבנן הוי הפקר אכל מדאורייתא לא הוי הפקר השאה גמי אחי מיניה חורבא דהאי מפקיר סבר אפילו מדאורייתא הוי הפקר ואחי דמחייב תרומה ומעשר מדרבנן הוא ואחי לאפירוש מן הפטור על החיוב. ע"ל דילמא אחי לאפירוש מן החיוב על הפטור דאם היו מאה כרוין ג' של חיוב וממשיס של פטור והפריש מן החיוב על הפטור כור דהשאה מפקע ליה להאזא כור מתורת חלה ואחי מיניה חורבא לעולם: לא אחי לדי תקלה דאמר' ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וזכיה: מיניבי הפסקיר את כרמו ושאר עמך ובלרו. וזכה ביה אינה עלמו: מיבי כרעט ועוללות. כמו משאר כרם: ופטור מן המעשר. דתשבינן ליה הפקר ואדכי מיחייב (ג) להאי טפי ממעשר דכתיב בהו תעוב יתירא כדאמרין ב"ב בפדק הגזול (דף ז'). שאני פטר דכתיב ביה "תעוב יתירא" דכתיב "אמר אל הכהנים" וחי "בדושים תהיו" דמשמע אפילו דהפקר חייב אכל במעשר דלא כתיב ביה "תעוב יתירא" פטור מדאורייתא אכל מדרבנן חייב: בשלמא לעולא. דמוקים לברייתא דלעיל דקתני "כל ג' ימים יכול לחזור בו" דמדאורייתא הוי הפקר אפי' דלא אחי לרשות וזכה אכל רבנן הוא דאמר דלא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין הא גמי דתיב הכא פטור ממעשר והוי הפקר, דאורייתא קאמר, אכל מדרבנן חייב מפני הרמאין: אלא לריש לקיש. דמוקים לה לברייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי דאמר ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא (ג) (אחרי ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן דגזרו שלא תשתכח תורת הפקר, ואמאי אם בלרו למתק פטור מן המעשר האמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים: אפר לך ר"ל כי אמרי אלא לרבי יוסי. אכל רק דקתני ולשאר השכים ובלרו פטור מן המעשר (ד) (רבנן היא). דאמרי במתניתין לאלתר הוי הפקר אפי' דלא אחי לרשות וזכה: ואיבעית

זה שידו וידך שוין ובשניות גמי דכשין דפטור מן המעשר דכתיב ואכלו אכיוני ממך ויתרם חאלב חית שהיה זה חיה אולתא ופטור אף אדם אולב ופטור ורובא למימד תרומהו לרבי אכל בלקט חייב משום דכתיב תעוב יתירא כדליתא בפדק הגזול קתא (דף ז') וקביר דהא דמי סך ברייתא המפקיר שדוה מני ברייתא המפקיר כרמו אי רבנן אי ר' יוסי וזכיה פריך בשלמא לעולא רבנן קתני לה דפטור דקאמר מדאורייתא הוא ומדרבנן הוא חייב אלא ל"ש בן לקיש דמוקי לה דלעיל כרבי יוסי והך גמי כר' יוסי אמאי פטור מן המעשר ולפרי' יתא דהשאה מן המורה לעולא אפ"ל דהוי הפקר אפי' דלחין כמאוחו ניכר הכא דעבד כמאוח ניכר דהשכים ובלרו לא כל שכן שיהיה חייב במעשר ואמאי פטור אכל לפי' קאם מאי פריך דהא אמת לעיל ל' יוקי גמי מדאורייתא הוי הפקר א"ל יתא הכי ויש ליישב דהכי פריך כיון דאמר לעיל קודם שחייב כמאוחו דעבד כמאוח דבר תורה וחייבוהו במעשר וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא מקון מתייה סתם ראו לאכורי מפי' כמאוחו דהכי כהו ויבא העבד לדי חוקר דאורייתא ללכול דבר שאינו מתוקן הכא דמאוחו ניכר יש לו לאסוק לחיוב מן המורה ומשני כיון שכתב דרבי יוסי הוא רבנן הוא דאמרי דלא הוי הפקר מפני כמאוחו ו"ל א"ל כן לרבנן ליהוי חייב כיון שכתב דרבי יוסי הוא רבנן הוא דאמרי דלא הוי הפקר מפני לעיל היכא דזכה אחר: הוי הפקר מדרבנן ולבני יוסי אינו כן ואם איתא לרבי יוסי גמי הוי הפקר: * דנמי יוסי ומשני דמעשר מיניה וזכיה

שכחה ופאה ששפאס גזון שהקטבו למעשר ומסתחמו טושה מהם גזון וכלל הפתוח לדין לעשרן ממטתם זה מדרבנן ולכן פירוש שפירשתי דלכתי יוסי גמי פטור מן המעשר לגמרי משום דהפקר ב"ד היה הפקר איכא לפטר מתוך שהוא יודע שאינו הפקר אלא מדרבנן איכא למיחס שמה יעבר ממנו על ענין נקוב או מענין נקוב עליו: דאמרין ליה כי מעשרת עשר מיניה וזכיה: וזיתר היה להחמיס בענין (ש"ס) למש שמה ששתכח תורת הפקר ממה שיש למש דלמא אחי לאפירוש מן החיוב על הפטור ויש ספריס גורסין ולרבנן אפילו מיום ראשון לאו הפקר לעולא דמוקי לה כרבינן מדינא לאלתר הוי הפקר אפילו מיום ראשון גמי מפני הרמאין ט' ובקשין אכל מדאורייתא הוי הפקר ודלמא אחי לעשורי ט' בתוך שלשה הוא סבר שחייב במעשר מן המורה ויבא לפטר ממקום אחר עליו: המפקיר כרמו ולמחר השכים ובלרו. כלומר שחזר בו מן ההפקר ולא בתורת זכיה מן ההפקר ולאידך פירובא דף בתורת זכיה חייב יתא: חייב בלקט שכחה ופאה: * וע"ג דהפקר כרמו מכל אלו בשלמא לעולא. דמוקי לברייתא דלעיל כרבינן כן גמי כרבינן ופטור מן המעשר מדאורייתא אלא לרבי דמוקי לה דלעיל כרבי יוסי ויבא פריך כרבי יוסי הוא רבנן הוא דאמרי דלא הוי הפקר מפני דעמד ובלרו לשם זכיה ומיפקר אפילו ל' יוקי דלמחר תשכח ט' בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו ו"ל דחי לשם זכיה ויש ספריס גמי מן הפאה דמעטוב יתירא לא מהכי לחייב ככהא' גזולא אלא היכא שחזר בו מהפקרו ופאה דלפילו במעשר גמי מחייב ולמחי דפירוש' דלפילו בתורת זכיה גמי מחייב יתא: כי אמרי אלא לרבי יוסי: כי אי אפשר להטמיד כן ברייתא אלא כרבי יוסי והך רבנן היא:

הגרות ה"ב (ה) רש"י ד"ה ודלמא וכו' ולא מן הפטור על החיוב ולא מן החיוב על הפטור מפני שגראה וכו' (ג) ד"ה ופטור וכו' כתיב פ"י: (ג) ד"ה אלא וכו' ולאחר ג' ימים: (ד) ד"ה אמר לך וד"ה רבנן ה"א:

גליון הש"ס ר"ג ד"ה וסכינו: משום דהפקר כו' ויש לעיין ממתי' דפאה פ"ה: